

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 4.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórt lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Mikudag hin 25. januar 1928.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brævasvarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

2. árg.

SO LEYK LØGTINSVALID hesa ferð, og afturhaldsflokkarnir bóru sigurin heim, sum so mangar aðrar ferðir, og fólkið hevur ikki tapt bert hesu ferð við valið, men hetta vil verða stórt tap fyri alt »Føroya fólk«, ið vil merkja føroyskt vinnulv hesu 4 komandi árin. Fólkið tyktist ikki at hava lindi til at fata, at tað verður hildið upp við mønnum upp og upp í saman um einkisverd mál, meðan fólkið hevur bláa eftir, at nakað verður gjørt. — Men einaferð vil hetta eljustríð, sum Føroyingar eru rendir saman í, koma at sviða bæði til land og fólk, og ásrast og meinast vil tað sviða til arbeidarin, fiskarin, hitt minna menta fólkið. Men dagur vil rísa og fólk fáa eyguni upp og skjilja, at alt teir vóru hildnir uppi við mønnum um, bert var tilætlað nokrum einstaklingum til egði gagn og frama. Eins og Føroyingur er seinur til at fylgja við, har framburðurin setur merkir, eins seinur er hin føroyski arbeidaraflokkurin til at fata og skjilja, at tað eru teir, sum koma til at bera byrðurnar, sum ein slík samfundsskipan altíð leggur á fjóðina.

Tað hevur í royndum altíð vilst seg, at afturhaldsflokkar, bæði her og aðrastaðni, føra eitt í skjöldri og annað í barni. Løgtingsfjórðið okkara bera vitnisburð nóg miklan, ríkisdagsfjórðið eisini, og soleiðis víða hvar um heimin, har samfundsskipanin er bygd, á tað eina, at einstaklingsnir ognarrættur er ókrónkiligur.

Hesu ferð hava sambands- og sjálfstýrisbændir blaka saman fyri at forða fyri, at hin minni maðurin fekk eitt orð uppi í á tingi, og tað er eyðsæð, at okkara góðs »eigarar« hyggja við skeivum eygum til tað rørslu, sum botnar í samfelagsskapi, og hendað ræðslan fyri, at onkur vildi lagt seg uppi fyri at kultivera tað oyðumørk, sum teir hava í hondum, hevur óivað fingið teir til at gingið saman til hetta val. Teir føroysku stór-bóndrinar eru í so máta einki batnaðir enn síðani kríggi; tá skuldi ein sambandsbóndi ynskja, at kríggjið vardi sína tíð út. Tað var ein gullaldur fyri bóndaskapin í Føroyum, sum hitt fátæka føroyska fólkið kendi og enn kennur sviðan av.

Hin parturin, keypmenn og reiðarastandurin, hevur trúliga hildi somu leið. Nógv heldur ofra sambandið enn risiheldur, at hitt arbeidandi fólkið slapp framat, har lógarinnar reglur verða skrivaðar. Tí tað kann koma teimum aftur um

brekku at hava teir, sum sleipa, sitandi á lögtingið ella at hava teirra álitismenn sitandi har. Arbeidarin skal og má verða undir okinum, tað er læran hjá sambandinum og sjálfstýrinum, og henda læran er báðum partum so halg, at teir, uttan at blunka, ofra alt partaklandur fyri at halda hitt minna múgvandi fólki uttanvelta.

Hin føroyski fiskarin og arbeidarin eigur at taka læru av hesum. Komandi ár vilja vísa, at innanfyri hesar báðar politisku flokkarnar verða teir ikki mettir høgt í virði — men bert í valdögum.

Hetta var fyrsta ferð, socialdemokratir bjóðuð seg fram til Løgtingsval. — Komandi ár vilja prógva, at Føroyar treingja socialdemokratir, menn, sum við lív og sál vilja arbeida fyri smámannsins korum her á landi. Hinir gera tað ikki.

Frælsi.

Royndu so báðir afturhaldsflokkarnir, hvør í sínum lagið, at billa Føroyingum inn bæði eitt og annað fyri at villeiða hin føroyska veljaraflokk. »Dimmalætting« og »Tingakrossur« vóru á einum máli um at tiggja sær soleiðis. »Dimma« fortaldi fyri sínum liði, at socialistarnir vóru teir røttu sjálfstýrismenn. »Krossurin« at teir vóru sambandsmenn; soleiðis royndi hvør í sínum lagi at leiða veljarnar villar.

Tað hevur ofta verði tungført at fáa fólk at lata eyguni upp fyri endamáli javnaðarmanna. Tá nú einaferð javnaðarrørslan er fýrt her á landi, verður hon ikki so góð at koma, tað at tað verður roynt; tá ið so er stætt, vil eg sum ein fiskimaður lova mær til at skriva eitt sindur um, hvussuleiðis ein fiskimaður sær á javnaðarrørsluna.

Eg vil ikki nema so nógv við stevnuvárla javnaðarmanna, eg kundi skriva langt og breitt um t. d. 21 ára valrætt, friða rættarmálshjálp, samfundins ánan til allan einarett, friðan skúlaskep, fasta »voldgift«, avvápnadan og samvinna. Tó, her kundi eg stæda eitt sindur, samvinna er jú tað stóra endamáli hjá javnaðarmonnum. Felagshandil (Salgsforeninger og Brugsforeninger) er nakað, sum allar hin privatu kapitalistflokkur in er imóti, bæði sambands- og sjálfstýrismenn, annars høvdu teir roynt at framt hettar mál, ið tyktist at vera so neyðtúrvaligt fyri arbeidaraflokkinn um hann heim, utan bert í Føroyum. Eru vit betur staddir enn aðrir? Nei, brekurin er, at okkara tingmenn ikki hava vilja givið hesum ans, og fólksins talsmenn vóru eingir. Eg vil ganga víðari, innitil eg komi til frælsi; hettar er hjálamerki hjá teimum politisku flokkunum her; eg vil ikki koma inn á sambandsfrælsi, tað er ikki meira enn 1 x 1 alin,

vit vilja stöðga hjá sjálfstýrinum.

Frá fyrsta degi av hevur menniskjan tráa eftir loysnari og frælsi, ein tráan eftir at verða frífrí tjóðskapsliga sæð, peningaliga sæð, frífrí í sínum landi, frífrí í sínum heimi; londini hava verið so ymisk og harav tráanin so ymisk, men øll tráan gongur móti tí eina: at vera frífrí, sjálvfrí at ráða og nýta sít skil fyri at kunna skipa fyri sínum starvi. Hin strevandi arbeidarin hevur altíð haft ein tráan eftir at vera frífrí, peningaliga sæð, tráan eftir sjálvur at vera við at smíða og skipa samfundins lógir, ein tráan eftir at uppná nakað betur, t. d. meira virði fyri arbeid sít.

Sum tíðin rann, tóku góðir menn lut í frælsisstarvi arbeidarans og setti alt inn uppá at lyfta arbeidarin upp úr tí botnleysa dýpinum, hann var sokkin í, armóð og veseladómur. Vit skulu byrja við at nevna hin gítta Fraklands mannin J. J. Rousseau (f. 1712 — d. 1778). Hesin maður kann kallast tann fyrsti, ið vísti á socialismu (ennitá at Karl Marx ber heiðurin, so er hann ikki tann, ið er framkominn við javnaðarrørsluni). Rousseau skrivaði so bókina »Contrat social«, hvar hann framsetur m. a., at øll menniskjur eiga at vera líka, lógir tann sama fyri tann eina sum fyri annan, og at fólkið hevði rætt at ráða sær sjálvum og sjálvst leggja skatt á. At hetta vakti harða mótsöðu, er sjálvst sagt, so sum standurin var tá á dagum í Fraklandi; til deils fataði fólk hettar ikki, og endin var so tann, at henda bók var brennd á báli í Genf. Tíðin vísir, at tað hevur ikki hjálpt. Eisini kunnu vit nevna Voltaire, orð hans eru gítin um heim: »Gud og Frihed«. Hann livdi samtíðis og Rousseau. Eg kundi nevnt mangar aðrar, ið hava verið við til at brotið hin aristokratiska afturhaldsrørslu, t. d. Stuard Mill (f. 1806 — d. 1873), ið skrivað hevur verðingitnar skriftir um frælsismálið sum t. d. »Kvindens Underkøelse«, »On liberty« o. m. a., hesir menn hava brotið slóð og niðurríva tað, ið var til hindurs fyri frælsisrørslunum. Slíkt avfóddi socialismu, hvørs uppruna er í Fraklandi, men sum Týskarin Karl Marx hevur útlagt greinligari, og nú í okkara dagum er hon í ferð við at vinna fram til størsta flokkinn í ymsum londum. Borin av dugnagóðum monnum og kvinnum er hon fórd til okkara fjarskotnu oyggjar við frælsismálinum sum hovudsendamáli, eitt frælsi ið liggur langt omanfyri hitt nationala frælsi.

Hendan sociala frælsisrørslan hevur nú fest rotur í Føroyum, fyrst og fremst millum hin arbeiðandi flokkinn. Hettar eru tekin til, at tað er har, hon hoyrir heima. Tað sum føroyski arbeidarin og fiskimaðurin hevur brúk fyri socialismu, eins og okkara lagsmenn í øðrum londum, tað er sera lætt at skilja: arbeidarar og fiskimenn

eru leiddir við stríði millum sjálfstýri og samband. Hendan togan aftur og fram ár eftir ár hevur ikki fort okkum eitt fótahet nærri frælsi arbeidarans. Vit standa enn í sama stað í so máta. Tað er nóg gott at rópa upp um frælsi, men tað er ikki alt. »Hvor mange Forbrydelser er ikke begaaet i Frihedens Navn?« Satt er tað, teir verstu brotsmenn nýta ofta frælsisorið fyri at bota um gerðir sínar. Sjálfstýrismenn rópa upp um frælsi, frælsi til sjálvfrí at ráða í Føroyum, sjálvfrí at skipa fyri øllum Føroya landi viðvíkjandi. Spurningurin verður tá: hava vit fiskimenn vunnid nakað við at fáa nationalt sjálfstýri? tað kann henda, um samstundis frælsisrørsla arbeidarans er fullfígga. Hetta mugu sjálfstýrismenn gera sær klárt, at tá ið alt kemur til alt, so er tað í grundini eins og tað sama: at vera trælur undir donskum veldisharrum og vera trælur undir føroyskum do. »Tingakrossur« hevur kunngjørt stevnuvárla sjálfstýrismanna, og hendað stevnuvárla inniheldur ikki eitt orð um, hvussuleiðis tey socialu viðurskiftini skulu rokjast, nei, stevnuvárlan er í odd og egg national. Hettar er prógva í, at teir ikki eru til síns at stöðga javnaðarrørsluna. Sambandið er ríkmannsflokkurinn, sambandið berjist fyri at verja ognir ríkmanna. Socialisman er fátækramannaflokkurinn, socialisman berjist fyri at vinna fátækramanninum fram til betur lívur. Millum hesar flokkar stendur so sjálfstýri (nationalisma, radikal); hvar hoyrir hesin flokkurinn heima? jú, har er nærmast eitt millumlíð, ið gjarna vil stöðga í standin í navn III standins. Nú kann ein spyrja: hvat verður útfallið av hesum flokkinum til endan? Eg vil lata professor Walther Schükung í Kiel, demonstratískur ríkisdagsmaður, tala, hann sigur m. a.: »Det maa haabes, at Partistystemet maa forenkles . . . et stort Højre og et stort Venstre. . . For mig personlig, der er Tilhænger af et Mellemparti, er det naturligtvis smerteligt at se . . . saaledes er der faktisk talt overalt. I England ser vi allerede, at talrige liberale Højdinge, der socialist set aldeles ikke hører hjemme i Arbejderpartiet, er gaaet over til dette (eftir B. S. D.),« og blaðið sigur hartil: »Det har været det radikale Venstres Fejl og er i Ferd med at blive dets Skæbne.«

Torvar okkum meira? hettar eru greið orð. Teir, ið vilja byggja á javnaðargrundini, ganga yvir til socialismu, teir, ið ikki vilja, fella aftur á kapitalistfleggið, afturhaldið. Aður enn at eg endi, vil eg lova mær at taka upp aftur endan á eini blaðgrein, ið endar soleiðis: »Samarbejdet mellem de tyske Nationalister og Kapitalister paa den ene Side og Bolschevikerne i Moskva paa den anden har været i den fineste Orden!!! Hvilken Svindel drives der ikke i Arbejderklassens Navn?«

Teir føroysku javnaðarmenninir hava tikið eina greiða stöðu til hin nationala spurningin. Kann arbeidarin og fiskimaðurin náa fram til endamáli javnaðarmanna við at fylgja sjálfstýrismonnum, so var tað ikki sagt, at vit ikki kunnu taka lógvatak við teimum, annars ikki. Okkara mál er fult frælsi fyri hin arbeidandi flokkinn, so at vit kunna vera frífrí menn í einum fríðum landi. Okkum nyttar einki: landið frítt, men træl tjóðað. Lat okkum fyrstgerast frífrí peningaliga, áður enn hugsað kann um hitt tjóðskapsliga frælsi.

Streymur.

Fiskerne og Køleskibet.

De to allierede »Tingakrossur« og »Dimmalætting« forsøger efter bedste Evne at faa Socialdemokraterne i den danske Rigsdag til at stille sig afvisende overfor Spørgsmaalet vedrørende Laan til Køleskibet til Ruten Færøerne—Hull. Saa vidt man kan forstaa »Tingakrossur«, vil dette Blad med udelte Glæde se, at Rigsdagens Flertal er afvisende overfor færøske Spørgsmaal forat kunne indkassere en saadan Handling som »Vand paa Møllen« for »Tingakrossur« Parti. Dette fremgaar ganske tydeligt gennem Bladenes Skrivelser vedrørende Fiskernes Henvendelse til Socialdemokratiet. »Tingakrossur« har ved denne Manøvre gjort Regning uden Vært. For Fiskernes Henvendelse var ikke paa nogen Maade dikteret af politisk Hensigt, men de fortvivlede Forhold, som den færøske Fisker lever og arbejder under, har lært Fiskerne til at forstaa Nødvendigheden af, at Færinger faar et velegnet Skib i fast Rute mellem Færøerne og Hull. Det eneste »Tingakrossur« kunde høre for sin Behandling af Fiskerne og deres Organisation, var, at den fremskaffede sig flere Modstandere indenfor den Kreds af Færinger, som i det store og hele burde takkes for deres Aktivitet og ikke modsat. Fiskerne vil nok vide at give »Tingakrossur« Løn som forskyldt.

»Dimmalætting« fantaserer om »Politik i Sagene« og det er selvfølgelig at denne Regeringshandling overfor Færøerne er kommet »Dimmalætting« lidt paa tværs, naar man tager i Betragtning den Stilling som Bladet har taget til denne vigtige Sag. Nu skal vi ikke dælle »Dimmalætting«, fordi Bladet ved Rutens midlertidige Start,